

Art barroc

Codi: 100548
Crèdits: 6

2024/2025

Titulació	Tipus	Curs
2500239 Història de l'Art	OB	2

Professor/a de contacte

Nom: Nuria Llorens Moreno

Correu electrònic: nuria.llorens@uab.cat

Equip docent

(Extern) Per determinar

Idiomes dels grups

Podeu consultar aquesta informació al [final](#) del document.

Prerequisits

No n'hi ha.

Objectius

L'objectiu de l'assignatura és el de proporcionar a l'alumnat les claus bàsiques per interpretar un cicle de l'art italià i europeu que generalment s'identifica amb la denominació de "Barroc", que emergeix a finals del segle XVI i es prolonga fins al segle XVIII. Alhora, es pretén fomentar la seva autonomia intel·lectual i particularment una actitud crítica davant de les fonts bibliogràfiques, que li permeti entendre la complexitat global de la plàstica barroca i, si és el cas, qüestionar i interrogar el models interpretatius vigents.

Competències

- Analitzar amb esperit crític, a partir dels coneixements adquirits, l'obra d'art en les seves diferents facetes: valors formals, significat iconogràfic, tècniques i procediments artístics, procés d'elaboració i mecanismes de recepció.
- Interpretar l'obra d'art en el context en el qual es va gestar i relacionar-la amb altres formes d'expressió cultural
- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia

- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Reconèixer l'evolució de la imatge artística des de l'antiguitat fins a la cultura visual contemporània.

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar els creadors d'un fenomen artístic en un determinat context cultural.
2. Analitzar els receptors d'un fenomen artístic en un determinat context cultural.
3. Analitzar les idees artístiques sobre un fenomen artístic en un determinat context cultural.
4. Analitzar una imatge artística i situar-la en el seu context cultural.
5. Aplicar els coneixements iconogràfics a la lectura de la imatge artística
6. Definir i explicar amb precisió un objecte artístic amb el llenguatge propi de la crítica d'art.
7. Distingir les tècniques i el procés d'elaboració d'un objecte artístic
8. Estimular la creativitat i fomentar idees innovadores.
9. Examinar una imatge artística i distingir-ne els valors formals, iconogràfics i simbòlics.
10. Explicar els mecanismes de recepció d'una obra d'art.
11. Reconstruir el panorama artístic d'un determinat context cultural
12. Relacionar una imatge artística amb altres fenòmens culturals de la seva època.
13. Saber exposar amb eficàcia els coneixements, oralment i per escrit.
14. Treballar en equip, respectant les opinions alienes i dissenyant estratègies de col·laboració.

Continguts

1. Introducció. L'època del Barroc.

1.1. El Barroc, la problemàtica del terme: significat i fortuna crítica. Problemes de periodització. El debat historiogràfic (entre "antics" i "moderns"). El context històric i cultural.

2. Art del segle XVII a Itàlia.

2.1. "Naturalistes", Caravaggio i els seus seguidors. "Classicistes", dels Carracci a Pietro da Cortona. Elisabetta Sirani i Artemisia Gentileschi

2.2. Gian Lorenzo Bernini i la unitat de les arts. Altres personalitats destacades: Alessandro Algardi i François du Quesnoy.

2.3. Origen i evolució de l'arquitectura del Barroc: Carlo Maderno i l'acabament de la Basílica de Sant Pere del Vaticà. L'estètica de la meravella i de la imaginació: Gian Lorenzo Bernini, Francesco Borromini, Pietro da Cortona i Guarino Guarini

2.4. La ideologia de la "Roma Triumphant" i el paradigma de la ciutat barroca. La reforma urbanística del Papa Sixte V. "Il Gesù", com a model de les esglésies contrareformistes i prototip de la colonització.

3. Art del segle XVII a Europa.

3.1. Països Baixos (Flandes). Rubens i la pintura barroca.

3.2. Països Baixos (Holanda). "L'art de descriure". Frans Hals, Rembrandt i Vermeer de Delft.

3.3. Velázquez i la pintura del "segle d'or".

3.4. La interpretació del caravaggisme a França. La Reial Acadèmia i Charles Le Brun.

3.5. El paisatge ideal de Poussin i Claude Lorrain.

3.6. Espanya. L'escultura devocional. De Juan Martínez Montañés i Gregorio Fernández a Luisa Roldán.

3.7. França. L'arquitectura al servei de Lluís XIV: el Louvre i Versalles.

4. Art del segle XVIII a Europa.

4.1. La internacionalització els estils. Una Introducció a les arts plàstiques del Set-cents.

4.2. Tardobarroc, rococó i neoclassicisme.

Activitats formatives i Metodologia

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes Magistral	40	1,6	6, 3, 1, 2, 5, 12, 7, 9, 10, 4, 11, 14
Tipus: Supervisades			
Entrega d'un treball escrit sobre el tema triat	70	2,8	6, 3, 1, 2, 5, 12, 7, 9, 10, 4, 11, 14
Tipus: Autònomes			
Entrega d'un treball escrit sobre el tema triat	40	1,6	6, 3, 1, 2, 5, 12, 7, 13, 9, 10, 4, 11

Classes presencials

- Comentari i discussió de textos; eventuais seminaris (en funció del nombre de matriculats)

Tutories

- Orientació metodològica i bibliogràfica; assessorament en la realització dels treballs

- Activitats supervisades (resolució de dubtes relacionats amb l'assignatura)

Activitats pràctiques i /o complementàries (en funció de les possibilitats):

- Possibilitat (segons alumnes i disponibilitat) de fer un viatge a Roma o París

- Visita puntual a exposicions, institucions, espais patrimonials o museus de l'Estat (relacionades amb la matèria; p.e. Museu del Prado, Museo de Bellas Artes de Sevilla, Museu de Belles Arts de València, MNAC, Museu del Barroc de Manresa, etc.)

- Conferències, xerrades i seminaris addicionals

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, per a la complementació per part de l'alumnat de les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura/mòdul.

Avaluació

Activitats d'avaluació continuada

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Presentació d'un treball escrit individual	30	0	0	6, 3, 1, 2, 5, 12, 7, 13, 8, 9, 10, 4, 11, 14
Presentació oral	20	0	0	6, 3, 1, 2, 5, 12, 7, 13, 9, 10, 4, 11
Prova escrita	50	0	0	6, 3, 1, 2, 5, 12, 7, 13, 9, 10, 4, 11

- Evidència 1. Prova avaluació escrita (a final de curs).

50%. Recuperable

Desenvolupament d'un tema relacionat amb la matèria impartida a les classes teòriques presencials. Es tindrà en compte la lectura de bibliografia essencial i complementària.

- Evidència 2. Treball pràctic (un mes abans d'acabar el curs)

30% Recuperable

Treball sobre una obra i/o autor de la plàstica catalana del Barroc. Possibilitat de incorporar-la a Viquipèdia. Els autors i les obres seran assignats pel professor.

- Evidència 3. Presentació oral a l'aula (a final de curs).

20%

Presentació de l'obra, explicació de metodologia, fonts i bibliografia per a l'estudi del treball pràctic. Es valorarà també l'assistència i continuïtat de les tutories

Format de les Evidències

La nota final de l'avaluació sorgirà de la suma de la totalitat percentual de les evidències 1,2,3. Això no obstant, si se suspèn l'Evidència 1 (menys de 2'5 punts sobre el total de 5) i l'Evidència 2 (menys 1'5 punts sobre el total de 3), la matèria es considerarà suspesa.

Obligatòriament el treball haurà d'incorporar el sistema de citació de notes (a dintre del text o a peu de pàgina) amb les referències de les fonts bibliogràfiques o documentals emprades. Les evidències de plagi, en la redacció dels treballs, pot representar un suspens. Constitueix plagi l'apropiació d'idees alienes sense citar la font, sobretot si són idees nuclears del treball, i també la transcripció de frases alienes sense posar-les entre cometes i sense indicar la font en la corresponent nota. S'acceptaran proves escrites i treballs redactats en català o castellà i també en altres llengües (anglès, francès, italià).

Procediment de revisió de les qualificacions

En el moment de realització de cada activitat avaluativa, el professor o professora informará l'alumnat (Moodle) del procediment i la data de revisió de les qualificacions.

Recuperació

Es contempla la recuperació de l'Evidència 1 i 2

Avaluació única

L'avaluació única constarà de les evidències previstes 1 i 2 de l'avaluació continuada, amb els percentatges del 70% per a l'evidència 1 i el 30% per a l'evidència 2. Ambdues són obligatòries. La data de l'examen i lliurament del treball individual serà a final de curs, coincidint amb la data de recuperació.

Plagi

En cas que l'estudiant realitzi qualsevol irregularitat que pugui conduir a una variació significativa de la qualificació d'un acte d'avaluació, es qualificarà amb 0 aquest acte d'avaluació, amb independència del procés disciplinari que s'hi pugui instruir. En cas que es produeixin diverses irregularitats en els actes d'avaluació d'una mateixa assignatura, la qualificació final d'aquesta assignatura serà 0.

Bibliografia

A l'inici de curs es donaran indicacions sobre quina bibliografia té caràcter més obligatori o aconsellable per seguir els continguts de la matèria.

BIBLIOGRAFIA GENERAL

Argan, G. C., *Renacimiento y Barroco II*, Akal, Madrid, 1997

Battisti, E., *Renacimiento y barroco*, Madrid, Catedra, 1990

Bazin, G., *Barroco y Rococó*, Barcelona, Destino, 1992

Bottineau-Fuchs, Y., *El arte del barroco*, Madrid, Akal, 1990

Carrasco Ferrer, M., *Ex Roma Lux: la Roma antigua en el Renacimiento y el Barroco*, Madrid : Ministerio de Educación y Cultura, Biblioteca Nacional, Electa España, 1997

Castex, J. "El trágico siglo XVII: divergencias de interpretación". p. 219-231." *El nuevo orden urbano del campo: El jardín a la francesa*", p. 325-333. [Renacimiento, Barroco y Clasicismo](#), 1420-1720. Madrid: Akal, 1994.

Castria Marchetti, F., Zuffi, S., et. al., *El Barroco 1600-1700: el arte europeo de Caravaggio a Tiepolo*, Barcelona, Electa, 2005

Cortes del barroco: de Bernini y Velázquez a Luca Giordano (proyecto científico de Fernando Checa Cremades), Madrid, Patrimonio Nacional, 2003

Checa Cremades, F., i Morán Turina, J. M., *El Barroco*, Madrid, Istmo, 1989

Haskell, F., *Patronos y pintores: arte y sociedad en la Italia barroca*, Madrid, Catedra, 1984

Kostof, S., "Absolutismo y burguesia europea, 1600-1750", p. 908-945. [Historia de la arquitectura](#). Madrid: Alianza, 1985.

Mâle, E., *El Barroco: arte religioso del siglo XVII: Italia, Francia, España, Flandes*, Madrid, Encuentro, 1985

Martin, J. R., *El Barroco*, Xarait, Bilbao, 1986

Minor, Vernon H., *Baroque & Rococo: art & culture*, Londres, Laurence King, 1999

Ors, Eugeni d', *Lo Barroco*, Madrid, Aguilar, 1936

Tapié, V., *Barroco y Clasicismo*, Madrid, Cátedra, 1978

Toman, R., *El Barroco: Arquitectura, escultura, pintura*, Colonia, Könemann, 1997

Valverde, J. M., *El Barroco, una visión de conjunto*, Barcelona, Montesinos, 1981 (2ª ed.)

Weisbach, W., *El Barroco: arte de la contrarreforma*, Madrid, Espasa Calpe, 1942

Wölfflin, H., *Renacimiento y Barroco*, Paidós, Barcelona, 1986 (1888)

PINTURA BARROCA ITALIANA

Annibale Caracci: Venus, Adonis y Cupido (cat.exp.), Museo Nacional del Prado, Madrid, 2005

Caravaggio (cat. exp.), Electa, Museo Nacional del Prado, Madrid, 1999

Caravaggio y la pintura realista europea (cat. exp.), Museu Nacional d'Art de Catalunya, Barcelona, 2005

Berne-Joffroy, A, *Dossier Caravaggio*, Suffolk, 2005

Longhi, R., *Il Caravaggio*, Milan, A. Martello, 1952

Pacciarotti, G., *La pintura barroca en Italia*, Istmo, Madrid, 2000

Hibbard Howard, *Caravaggio*, Thames and Hudson, Londres, 1983

La Scuola dei Carracci: I seguaci di Annibale e Agostino, Modena, Artioli, 1995

Strinati, C., *Caravaggio* (cat. exp. Roma, Scuderie del Quirinale), Skira, Roma, 2010

Vodret, R., *Caravaggio. Opera completa*, Roma, Silvana Editoriale, 2010.

ARQUITECTURA BARROCA ITALIANA

Alonso García, E., *San Carlino: la máquina geométrica de Borromini*, Valladolid, Secretariado de Publicaciones e Intercambio Editorial de la Universidad de Valladolid, 2003

Argan, G. C., *La arquitectura barroca en Italia*, Argentina, Nueva Visión, 1984

Argan, G.C., *Borromini*, Xarrait, Madrid, 1980

Blunt, A., *Borromini*, Alianza, Madrid, 1982

Francesco Borromini: atti del convegno internazionale, Roma 13-15 gennaio 2000, cura di Christoph Luitpold Frommei, Elisabeth Sladek, Milán, Electa, 2000

Portoghesi, P., *Francesco Borromini*, Milán, Electa, 1977 (2ª. edición).

Portoghesi, P., *Roma baroca: storia di una civiltà architettonica*, Roma, C. Bestetti, 1966.

Rámirez, J.A. "Hacia una iconología de las connotaciones. La cultura de Borromini". p. 187-251. "La política de la puesta en práctica del clasicismo bajo Luis XIV". p. 361-378. [Edificios y Sueños. Ensayos sobre arquitectura y utopía](#). Málaga: Universidad de Málaga. 1983.

Varriano, J., *Arquitectura italiana del barroco al rococó*, Madrid, Alianza, 1990

Wittkover, R., *Arte y arquitectura en Italia 1600-1750*, Madrid, Cátedra, 1995

Wittkover, R. "Edificios centralizados de Bernini, Cortona y Borromini". p. 92-97. "Palladio y Bernini. p.17-28. "Francesco Baromini, su vida y su carácter", p. 170-182. "Guarini, el hombre". p. 207-216. [Fundamentos de la arquitectura en la Edad del Humanismo](#). Madrid: Alianza, 1993.

BERNINI ESCULTOR

Bernini scultore: la nasita del barroco in Casa Borghese (cat. exp. acàrrec de A. Coliva), Galeria Borghese, [S.I.] : De Luca, 1998

I Marmi vivi: Bernini e la nasita del ritratto barocco (cat. exp. a càrrec de A. Bacchi et al.), Firenze : Firenze Musei : Giunti.

Wittkower, R., *Gian Lorenzo Bernini: el escultor del barroco romano*, Alianza, Madrid, 1990 (1963)

BARROC FLAMENC

Ayala Mallory, N., *La pintura flamenca del siglo XVII*, Alianza, Madrid, 1995

Brown, J. i Brown, C., *Velázquez, Rubens y Van Dyck: pintores cortesanos del siglo XVII, (cat. exp.)*, Museo Nacional del Prado, Madrid, 1999.

Rubens, Van Dyck, Jordaens. Mestres de la pintura flamenca del segle XVII a les col.leccions del museu Ermitage (cat. exp.), Barcelona, 2003.

Vergara, A., *Rubens and his spanish patrons*, Cambridge i Nova York, 1999.

Vosters S. A., *Rubens y España: estudio artístico-literario sobre la estética del barroco*, Cátedra, Madrid, 1990.

BARROC HOLANDÈS

The Glory of the Golden Age: Dutch Art of the 17th Century, Rijksmuseum, Amsterdam, 2000

Rembrandt pintor de historias (cat. exp.), Museo del Prado, Madrid, 2008

Rosenberg J., Slive, S. i Ter Kuile, E. H., *Arte y arquitectura en Holanda 1600-1800*, Cátedra, Madrid, 1994 (1966)

Slive, S., *Frans Hals (3.v)*, Londres, Phaidon, 1970-1974.

Vermeer y el interior holandés (cat. exp. A. Vergara), Museo del Prado, Madrid, 2003

BARROC HISPÀNIC

Brown, J., *La edad de oro de la pintura en España*, Madrid, Nerea, 1990

Brown, J., *Escritos completos sobre Velázquez*, Centro de Estudios Europa Hispánica, 2008

Coliva, A., *Velázquez a Roma*, Milan, Skira, 1999.

Gallego, J., *Visión y símbolos en la pintura española del Siglo de Oro*, Madrid, Catedra, 1984.

González Sánchez, C.A., *El espíritu de la imagen. Arte y religión en el mundo hispánico de la Contrarreforma*, Madrid, Cátedra, 2017.

Harris, E., *Velázquez*, Vitoria-Gasteiz : Ephiale Instituto Municipal de EstudiosIconográficos, 1991.

El palacio del Rey Planeta: Felipe IV y el Buen Retiro (cat. ex.), Madrid, Museo Nacional del Prado, 2005.

Navarrete Prieto, B., *Murillo y las metáforas de la imagen*, Madrid, Cátedra, 2017,

Pérez Sánchez, A. E., *Pintura barroca en España 1600-1750*, Madrid, Catedra, 1992.

Portús Pérez, J., *Pintura y pensamiento en la España de Lope de Vega*, Hondarribia [Guipúzcoa] : Nerea, cop. 1999

Sebastián, S., *Contrarreforma y Barroco: lecturas iconográficas e iconológicas*, Madrid, Alianza, 1985

Sureda, J., *La Gloria de los Siglos de Oro: mecenas, artistas y maravillas en la España imperial*, Barcelona, Lunweg, 2006

Sureda, J., *Velázquez pintor y hombre del rey*, Barcelona, Lunweg, 2009

Valdivieso, E., *Vanidades y desengaños en la pintura española del Siglo de Oro*, [S.l.] : Fundación de Apoyo a la Historia del Arte Hispánico, 2002

Programari

Els avisos i indicacions es donaran, més enllà de l'aula, a través del campus virtual. En cas d'utilitzar programari específic, s'indicaria oportunament.

Llista d'idiomes

Nom	Grup	Idioma	Semestre	Torn
(PAUL) Pràctiques d'aula	1	Català	segon quadrimestre	matí-mixt
(TE) Teoria	1	Català	segon quadrimestre	matí-mixt